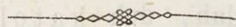

Jakob Maksimilian

po vsmiljenju božjem knezoškof Lavantinski, pristojnik trona
sv. očeta papeža, doktor bogoslovja i. t. d.

vsem vernem svoje škofije pozdrav i blagoslov v Gospodu!

Danes, ko Vam, Preljubi! v prihodu postnega časa ta pastirski list pišem, obhaja sv. katolička cerkev god sv. Joaneza Krizostoma (Zlatousta), katerega ona prišteva ne le svetnikom božjim, ampak tudi svojim (cerkve) učenikom. Sv. Joanez Zlatoust, tako imenovan zavolj zlate ali izverstne govornosti svoje, je bil nadškof (patriarh) Carigradski *). Zares eden naj imenitnejših škofov starih kerščanskih časov ni bil samo le zvesti služabnik cerkve, kakor se spodobi svetniku božjemu, (vsaj je prognan zaradi te svoje zvestobe vmerl v daljni deželi Pontus 14. dan septembra 407), temveč je bil tudi izverstno učen v cerkvenih, pa tudi v posvetnih rečeh. On, toliko učen škof, je gotovo sposoben, razsoditi, kaj da more šola kerščanska učiti in kako deca (otroke) odgojevati, da postane koristna človeku ino človečtvu. O šoli tedaj piše sv. Joanez Krizostom resnično i prelepo (v 60. homiliji razlagajoči besede Jezusove o skerbi za otročiče, Mat. 18.): „Kaj bi žlahnejega bilo memo voditeljstva duš ino ka blagejega od omike mladosti? Gotovo višej od vsakega malarja, višej od vsakega podobarja ino od vsih drugih umetnikov cenim onega, ki zna omikati duha mladostnega.“

Te besede veleslavnega cerkvenega učenika mi ponudijo priliko, obširnejše govoriti o šoli kerščanski ino sicer 1. o nje znamenjih, ino 2. o nje sadu. Konečno Vam pa še nekaj iz zgodovine kerščanske šole povedati hočem.

*) Carigrad ali Konstantinopel, zdaj pglavitno mesto turskega cesarstva.

Kerščanski očetje ino matere! Vam pred vsim ino prav posebno veljá to razlaganje o šoli, Vas naj bolj tiče. Poslušajte zatorej zvesto moje besede i se ravnajte po njih!

1. Katere so koj prav i poglavitne znamenja kerščanske šole?

Hočeš spoznati, je le šola kerščanska, ni zadosti, da se oziraš na osebe, ki v šoli učijo, — da preiskuješ predmete, ki se v šoli prednašajo, ali pa da preštevaš ure, v kojih se v tednju kerščanski navk v šoli razlaga; — timveč treba je paziti na duha, ki v šoli veje.

Zato rečem: Kerščansko-katolička šola je le ona, v katerej veje pravi duh kerščansko-katoličke cerkve. Tudi tu imajo svoj globoki pomen besede apostola Pavla pisane do Korinčanov (II. 3. 6.) — „Duh oživlja.“

Kteri in kakošni duh naj bi pa vživljal i nadvladal vaše šole ino vel v njih z blagonosnoj sapoj?

Sim že rekel: Kerščanski duh, duh katoličke cerkve naj bi bil. To so moje preserčne želje. V tem i po tem duhu naj bi se tudi za naprej vaša deca (otroci) v šolah omikovale in odgojevale!

Morebiti je pa ta duh — kakor nasprotniki terdijo — duh teme, bežoč luč in učenost?

Nikakor! Le recite, ali cerkev katolička komu brani, naberati si zakladov znanosti in učenosti, ali ona komu brani, vednosti svoje sebi ali drugim v prid obračati, ali pa z bistrim umom obdelovati polje človeških znanost?

Gotovo bote odgovorili: Cerkev tega nikomur i nikdar ni branila. Glejte očetje in matere! tudi vašim decam (otrokom) resnice ino postave sv. katoličke cerkve že do zdaj niso bile, pa tudi ne bodo na poti, ino poleg kerščanskega navka se bodo lahko naučila vsih vednosti ino reči, potrebnih za svoj stan i za prislužek kruha. Res je, da cerkev uči in svetuje, naj bi se mladež naj prej tega učila, česa nji je po nje stanu ino poklicu bolj potrebno; — res je, da cerkev svari pred tem, da se deca (otroci) ne premnogegega ino le povrhama učijo, kar glavo napihne ino serca ne zblaži. Ali cerkev, ki zarad šol tako svetuje ino tako svari, le svojo dolžnost izpolnuje ino pokaže, da ji je za res mar za blagor vaših otrók. Ali ne? Prave učenosti se cerkev kar ne bojí, vsaj prava učenost katoličko vero nikomur ne spodkopava, le plitva ali puhla učenost človeka ošabnega stori ino ga moti, da se cerkvi izneveri. Cerkev svari le pred učenostjo, ki vero zametuje i Boga tají.

Še enkrat toraj rečem: Kerščansko katolička šola je ona, v kateri veje ali vlada katolički duh, to je: v katerej se vsi šolski predmeti tako učijo, prednašajo ino obrav-

navajo, da se resnicam ino postavam katoličke cerkve nikda ino nikakor ne nasprotuje.

Ogovarjajo sicer nekteri, ter pravijo: Posvetni šolski predmeti: branje ali čitanje, pisanje, računstvo, jezikoslovje, zgodovina, zemljopis, spoznava prirode i. t. d. niso v nikakoršni zavezi z verskimi rečmi.

Jaz pa temu nasproti odgovarjam: Učitelj zamore vsakega teh imenovanih predmetov prednašati ali v katoličkem duhu, ali v nekatoličkem; ja nekatere teh predmetov še prednašati ne zamore učitelj, da bi v verske resnice in navke ne zadeval; n. pr.: otroci v šoli berejo ali čitajo v berilu od Boga, od stvarjenja sveta, od spoznave zemlje ino neba, od človeka, od živali ino drugih stvari. Je li mogoče, da bi se učitelj pri branju i razlaganju takih reči celo zogibal verskih resnic ino navkov? Ni je mogoče! Učitelj, ako je mož prav zvest kerščansko-katolički veri, bo decom vse te reči razlagal po navkih katoličke cerkve, jih bode tako v katolički veri poterdeval, jim lju-bezen do Boga prižigal, bo vam očetom ino materem pomagal, otroke v kerščanskem duhu odgojevati.

Postavim pa: Učitelj bi ne bil tako zvest ino terden v veri, vprašam: Bi le taki učitelj gotovo vaše otroke podučeval v katoličkem duhu? Menda ne! On bi znabiti v šoli pri tej ali drugi priliki razodeval svoje katolički cerkvi nasprotne mnenja.

Mislim sicer in zaupam, da se kaj takega ne bo zgodilo — le to pravim, da je mogoče tam, kjer ni duha katoličke cerkve v šoli.

Naj vam to še bolj na tanjko v izgledih dokažem:

Vi, ki ste v šolo svoje dni hodili, znate, kako radi ste poslušali ali preberali zgodbe sv. pisma, kako so Vas te zgodbe budile ino vnemale za pobožno življenje, Vas svarile pred grehom. Da bi pa v tej ali drugi šoli bil učitelj, ki bi decom, ako ravno ne rekel, pa vendar zastopiti dal, da kar sv. pismo pripoveduje o Bogu, o stvarjenju, o rajju (paradižu), o grehu izvirnemu (poerbanemu), o potopu sveta, o prerokih, o Kristusu i. t. d., vse to ni ravno tako golj resnica. Bi le ne bilo to veliko pohujšanje vašim otrokom, katere je Bog Vam izročil ino jih tudi iz vaših rok tirjal bo?

Pravijo znabiti nekteri: vsaj duhovniki kerščanski navk v šolah razlagajo. Naj skerbijo, da bodo otroci tudi v kerščanskem navku dobro podučeni — ino po tem se ni treba bati, da bi otroci v veri bili zmoteni.

Ali pomislite, predragi: Nekaj ur vsaki teden v šoli kerščanski navk razlagati, še ni zadosti — duhovnik ino učitelj morata eden drugega podpirati, obedva v ravno-taistem duhu katoličke cerkve otroke podučevati.

Hočete Vi tedaj, ljubi moji! za svoje otroke kerščansko-katoličko šolo ino kerščanski poduk, mora tudi biti vaša skerb ino vašo neprestano prizadevanje, da bodo moške kerščanskega duha v vaših šolah učili ino šole vladali.

Kakoršne učitelje ino šolske svetovalce si bote izvolili po postavi, katera vam to pravico daje, take bote imeli šole. Se ve, da bote tudi za to enkrat Bogu odgovor dajali.

Sad, katerega bodo vaše šole rodile, bo pričeval od duha, ki v njih vlada. Prav serčno želim, da bi bil sad dober; pa vsaj dober mora biti ino bo, ako bo tudi drevo, katero saditi bote vi pomagali, dobro, to je: od pravega kerščanskega duha vsajeno drevo. „Vsaj dobro drevo nemore obroditi slabi sad“, pravi Kristus. (Mat. 7. 18.)

2. Naj Vam pa še povem, kakor sim obljubil, kakošen sad dobra kerščanska šola obrodi.

Dober sad dobre kerščanske šole je: koristne znanosti ino zvedenosti, tudi strah božji, zlasti pa živa vera, ki je šolarju še v poznih letih ino v vsih okoljsinah življenja zvesta tovaršica, voditeljca v sreči, da ne prevzetava; tolažnica v nesreči, da ne obupa. Kerščanska šola uči človeka, spoštovati starejše ino druge predpostavljene, spolnovati zvesto dolžnosti svojega stana, čislati postave i urade, ravnati vselej pošteno ino pravično s svojim bližnem.

Vprašajte, ljube duše! one nesrečne ljudi, katere zavolj njih hudodelstva v ječe zapirajo ino kaznujejo, vprašajte vmorivce, roparje, tate, pred katerim v sedajnih časih še cerkev, ja še celo presveto Rešno Telo varno ni, vprašajte jih, kaj je bilo pred vsem krivo, da so tako daleč zajšli, tako globoko v hudobijo zabredili.

Odgovorili Vam bodo: Mladi nismo bili v kerščanskem duhu ne podučeni, ne izrejeni; to zanemarjenje je bil studenc naših hudobij, naše i vaše nesreče.

Zato še enkrat rečem, kar dobro pomnite: Kerščanski navk samo le na pamet učiti, le malo ali nič kaj ne pomaga; temveč duh sv. kerščanske vere more prešiniti vsega človeka, vse njegove moči, more spremljati vse človeško djanje ino nehanje, vse človeške misli, želje in občutke, more biti človeku voditel po vsih potih življenja.

Tako človeka v kerščanskem navku podučevati ino v kerščanskem duhu odgojevati, je sv. katolička cerkev že od nekdej ukazovala i si prizadevala, ter je bila prepričana, da ona po božji volji ni le učiteljca, ampak tudi odgojiteljca kerščanske mladine.

Ne rečem pa, da bi le cerkev sama imela pravico ino dolžnost, otročiče odgojevati, temveč poleg cerkve imajo to pravico i dolžnost tudi drugi, posebno starejši.

Kje je pa katolička cerkev od nekdanj kerščansko mladino podučevala in odgojevala? V kerščanski šoli. V tej je ona skerbna mati zberala otročiče, jih h kerščanskem življenju napeljevala, jih podučevala v sv. veri ino v drugih koristnih rečeh.

Pa kar ne rečem, da bi potem samo le cerkev v šoli zapovedovati imela. Tudi deželna oblast ali država ima svoje pravice do šole, katerih pravic ji cerkev nikdar odrekala ni. Res je pa tudi, da cerkev je bila mati šol, ter ona je šole vtemelila. Temu pričuje zgodovina.

Po onih žalostnih ino strašnih časih, ko so se narodi preselovali (375 do 568 po Krist. rojstvu) ino so vse nekdanje šole i prejšno omiko v zemljo zateptali, kdo je bil, ki je prvi začel šole stavljati ino divje ljudstva omikati? Sv. katolička cerkev. Ona je tedaj prva vnovič začela po samostanih (kloštrih) šole narejati, je mladino v njih zberala, podučevala ino omikovala. Pa vsaj mi ni treba v tako starodavne čase nazaj segati, da Vam dokažem, da je sv. katolička cerkev zares mati kerščanskih šol. Vi očetje ino matere znabiti sami znate, kako se je pričela šola pri Vas ali v vaši sosesčini.

Skerbni mešnik so bili, ki so se otročičev vsmilili, so jih ob nedeljah ali ob delavnikih k sebi v hišo poklicali, da so jih tamo učili, Boga spoznavati, čitati ali brati, tudi nekoliko računati i pisati. Deca, ki so rade v tako šolo hodile ino se pridno učile, so ob nedeljah ino praznikih očetu i materi ino ostalim domačim iz katekizma, iz evangelja ino iz zgodb sv. pisma, tudi iz drugih knjig brale. Vse je bilo veselo take šole. Od leta do leta se je več otrok v tej šoli naberalo. Hiša duhovskega učitelja je začela pretesna prihajati, duhovski učitelj sami niso več zamogli toliko otrok podučevati. Začeli so zato farmane (župljane) nagovarjati, ino so še sami pomogli, da se je posebna hiša za šolo pozidala. Najeli so si cerkvenika (mežnarja), ki jim je v šoli podučevati pomogel. Zdaj pa je šola ta že po postavah osnovana. — Kamor zdaj kolj po slovenskej zemlji pogledaš, povsod, v vsakej fari ali duhovniji najdeš šolo.

Naj bi le bile te šole zmeram po volji sv. cerkve Vam, vašim otročičem ino vnukom k časni ino večni sreči!

Blagoslov božji naj bode vselej nad vašimi otrokami ino šolami!

A m e n.

Kar štiridesetdanski post zadeva, velja sledeče:

I. Vsi verni lavantinske škofije naj se zderžijo mesenih jedí:

1. Vsak petek celega leta.
2. Vsako kvaterno sredo, (petek) ino saboto.
3. Na pepelnico ino tri posledne dni velikega tedna.
4. Na sv. bilo (saboto) pred Duhovem ali binkoštni, — 28. junija, to je: ponedeljek pred Petrovem (sv. Petrom ino Pavlom), — saboto pred praznikom vnebovzetja Marije, — saboto pred vsemi Svetniki, — torek pred praznikom čistega spočetja Device Marije, ino petek pred Božičem (rojstvom Jezusovem).

II. Vsi verni katoličani si naj jedí pritergajo, ter se naj na dan le enkrat do sitega najejo:

1. Vsaki dan štiridesetdanskega posta (korizme) razun nedelj.
2. V adventu vsako sredo in petek (namesto postov, katere so imeli svoje dni pred prazniki apostolov).
3. Vsako kvaterno sredo, petek ino saboto.
4. O gori naznanjenih bilah ali dnevih, namreč: pred Duhovem, Petrovem, praznikom vnebovzetja Marije, vsemi Svetniki, praznikom čistega spočetja Device Marije ino Božičem.

III. Gledé polajšanja posta se vernim naročuje to-le:

1. Kdor tudi o navadnih sabotah mesá ne vživa in se dovoljenja zastran meso-jeje ne posluži, se vé, da stori dobro zaslužno delo.

2. Kdor o oprostelih dneh (kadar je dovoljeno, meso vživati) meso jé, je tim bolj dolžen, si živeža pritergati, ako ga ne izgovarja starost, bolezen, posebno težko delo ali kak drug važni uzrok.

3. O vsih oprostelih dneh štiridesetdanskega posta (razun nedel) ino tudi o oprostelih sredah adventnega časa se le pri ednem obedu sme meso jesti, za večerjo se naj vživa le mesena juha (župa) z drugimi jedi — brez mesa. Ubogim ljudem je pa dovoljeno tudi za večerjo povžiti, kar jim je pri obedu o poldne mesa ostalo. Ribe ino meso pri enem ino ravno tistem obedu take oprostene dni vživati, je prepovedano.

4. Oni, ki take oprostene dni meso jejo, naj pobožno v duhu pokore molijo vsak taki dan po tri Oče naše, Češene Marije ino eno apostoljsko vero v čast britkega

terpljenja ino smerti Jezusa Kristusa. Te molitve se naj opravljajo, ako mogoče, z domačo družino na glas.

Kdor o takih oprostanih dneih meso jé, naj po svojem premoženju vbogajme daja ali druge dobre dela opravlja, posebno pa naj kerčmarji ali oštirji vbožce z ostanki nasitajo.

Domači dušni pastirji ino spovedniki imajo oblast post še bolj polajšati: 1. bolnikom za nekoliko časa; 2. onim, ki služijo ali obedovajo pri ljudeh, ki niso naše vere; 3. jim, katerih okoljščine večo polajšanje svetujejo ali terjajo; 4. zlasti pa takim, ki za vbogajme živež dobivajo ino postnih jedí dobiti ne morejo.

Taisti, katerim je potrebno ino od zdravnika svetovano, za dalej ali za zmirom o postih meso jesti, naj si po svojih dušnih pastirjih od škofa dovoljenja sprosijo. Nihče pa ne sme samega sebe oprostiti posta, vsaj veste, kdor je cerkvi nepokoren, greši.

5. O oprostenih dneih štiridesetdanskega posta ino o adventnih sredah jedí za večerjo meseno (s špehom) zabeliti (začiniti), je vsim privoljeno. — Za leto 1869 imajo domači dušni pastirji ino spovedniki tudi to oblast, ljudem, ki si zavoljo vbožtva masla kupiti nemorejo, ino onim, katerim jedi z maslom zabelene na zdravju škodujejo, dovoliti, vsaki petek celega leta razun kvaternih petkov, velikega petka, sabote pred praznikom vnebovzetja Marije ino petka pred Božičem meseno (s špehom) zabelene (začinjene) postne jedí vživati.

V Marburgu na dan sv. Joaneza Krizostoma, 27. januarja 1869.

Jakob Maksimilian,

knezoškof.

Opomba. Ti pastirski list se naj 3. predpostno nedeljo v vsaki fari ino podfari v cerkvi iz prižnice vernem bere.